

[sid 160]

Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige jemte anmärkningar i Växtgeografien.

af

L. L. LAESTADIUS.

Ehuru norra delarne af Sverige och i synnerhet Lappmarken, ända från RUDBECKS och LINNÉS tider, blifvit tämmeligen noga undersökte i Natural-Historiskt hänseende; så återstodo likväl betydligare Landsträckor, på hvilka den korta tiden nekat de fleste Naturforskare att fästa en närmare uppmärksamhet. Ibland dessa var äfven Ångermanland, hvilket redan i sin yttre bildning röjer någonting eget, icke allenast i odlings-förmåga, folklynnen och seder utan äfven i växtligheten. Att ännu i detta Landskap hvarjehanda upplysningar kunde inhämtas i synnerhet i afseende på Växtgeografien, var den förmodan, som lifvade mig, att med Kongl. Vetenskaps Academiens ynnestfulla biträde företaga en sommar-resa år 1824 genom åtskilliga delar af Ångermanland, samt Vesterbotten och Åsele Lappmark. Denna förmodan blef ock till en del bekräftad, då jag hade tillfälle, att närmare undersöka dessa Land-

[sid 161]

skapers fruktbarhet, samt tillika göra åtskilliga anmärkningar uti Växtgeografien, af hvilka jag nu vågar inlemna resultatet till Kongl. Vetenskaps Academiens högt upplysta granskning.

§. 1.

Beskrifning öfver sällsyntare Växtformer från Ångermanland och tillgränsande orter.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Af dessa äro någre förut icke beskrifne såsom Svenska, och andra icke lefvande undersökte på deras egentliga Växtställen, hvarföre det här torde vara nödigt, att i korthet beskrifva dem på det vetenskapliga Språket.

1. *ARUNDO lapponica* β *chalybea* panicula laxa; glumis calycinis hirtellis; arista corollae dorsali inclusa; pilis corollâ brevioribus. Habitat locis occultis et umbrosis rarius. Ad latera umbrosa praesertim in sylvis abietinis montis *Tåsjöberget* legi Anno 1824. Radix perennis, caespitosa, repens, stolonibus elongatis et complanatis. Culmus 3 - pedalis et ultra, satis firmus, foliis latis; ligula elongata lacera. Panicula paulisper diffusa colore chalybeo. Glumae calycinae lanceolatae, acuminatae; aristâ juxta basin corollae insertâ, geniculatâ, corollam aequante. Quamvis haec habitum interdum gestet Arundinis sylvaticae Schr. tamen me judice Arundini lapponicae Wahlenb. magis est affinis. Differt enim A. sylvatica ab hac: paniculâ strictâ, flosculis glaberrimis una cum corollis angustioribus et tamen majoribus; aristâ tortâ exsertâ colore pallido, et ceteris.

Sed etiam A. lapponica huic admodum dissimilis esse videtur, quoniam illa foliis radical.

[sid 162]

gaudet filiformibus; glumis calycinis obtusiusculis et pilis corollam aequantibus.

2. *POTAMOGETON gramineum*: pedunculis incrassatis porrectis; foliis linearibus venosis fere septemnervibus.

α . *boreale*: caule simplici longissimo; foliis lineari-lanceolatis, basi ovatis subamplectentibus, apice lanceolatis obtusis.

β . *gramineum*: caule ramoso; foliis linearibus, utrimque attenuatis et apice apiculatis.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

γ. *curvifolium*: caule dichotome ramoso; foliis linearibus, acuminatis, recurvis.

Hab. α. in fluviis majoribus, β in fluviis majoribus, et γ in aqua stagnante per Sveciam borealem usque ad Lapponiam subsylvaticam frequenter.

Folia varietatis primae latitudine interdum pollicaria, longitudine semipedalia et ultra, laeteque viridia per aquam placide fluentem undulatim sese moventia apparent pulcherrima. Folia autem varietatis β angustiora, et apiculata conspiciuntur. Caulis teres atque filiformis ad biorgyalem usque altitudinem sese attollit, quod etiam de α valet. Varietas γ brevior, tenuior, caule ramoso, dichotomo et foliis curvatis, rufescentibus, prioribus non adeo similis videtur, quamquam cum Potamogetonte rufescente minime comparari oportet.

3. *VIOLA canina*: caule triquetro; foliis cordatis crenatis; stipulis setaceo-dentatis; pedunculis supremis foliis longioribus.

α. *canina*: caule adscendente; foliis late cordatis glabris.

β. *arenaria*: uncialis et spithamea; foliis, caule, fructibusque tenuissime pubescentibus.

Viola arenaria Decand.

[sid 163]

γ. *sylvestris*: semipedalis; foliis late cordatis, pubescentibus. *Viola sylvestris*, Fries.

δ. *elatior*, (mihi): caule ramoso multifloro; foliis glabris: radice crassa, lignosa et caespitosa.

ε. *frustranea* (mihi): caule pedali; floribus apetalis non fructificantibus.

Hab. α ad vias ubique, β in collibus apricis arenosis passim; γ in sylvis umbrosis frequenter; δ in fruticetis et ε in lucis rarius.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Tanta est in hac specie varietatum copia, ut jam singulas enumerare sit difficile. Omnes tamen aut a climate, aut a loci solique natura plus minus dependent; quod etiam ex sequentibus demonstrari opinor: Viola arenaria dicta, quae omnium minima est, pubescentiâ tenuissimâ cernitur cooperta; quasi natura illam, ut plerasque solet plantas, quae locis nascuntur arenosis exsiccatisque, villosis induere vestimentis contra Solis radios voluit praeservare istiusmodi velamine, per quod sero exhalantur humores, et aqua semel foliis copiosior adhaerens longius retinetur; ne planta ardoribus Solis arenâque calefactâ marcesceret exsiccata atque immatura. Ipsa vero Viola canina, quae forma est hujusce speciei vulgatissima, juxta vias lapidesque crescit glabra caule procumbente stipulisque setaceis.

In sylvas autem descendens umbrosas mox grandior nascitur planta, fere semipedalis et ultra: quippe sylvas non potest penetrare ventus aquilo.

Itaque Violam jam habes sylvestrem, cujus folia late cordata ac ferme reniformia evadunt, simulque pilis raris adspersa. Etenim saltus vapores implens vastos, ex quibus impellendis ipsae arbores arcent umbrosae calorem. Hinc pilis saepe glandulosis sylvestrium animadvertes plan-

[sid 164]

tarum superficies esse obductas. Quando quidem humo nascatur pinguido variabilis haecce planta, scilicet ad latera collium meridiem versus prona: tum surgit de terra solito major; quum pedalem saepe altitudinem assequatur; estque tunc radice crassa, suffrutescente et jam caespitosa; caulibusque erectis multifloris, et foliis glabris a prioribus diversa. Haec, si ardoribus stimuletur solis, floret, fructusque gestat maturos, quae elatior (mihi) audit; sin autem vegetaverit arborum frondosarum sub umbra, tum ob nutrimenta undique ex humo pinguido confluentia, foliis luxuriat numerosis et caulibus elatis, sed pedunculos ex alis foliorum exserit et petalis et fructibus carentes. Quum has variationes accuratius considero, vereor, ne ipsa Viola montana postremum hujusce habeatur varietas.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Differt enim a *Viola canina*: foliis anguste cordatis, obtusis; stipulis lanceolatis grosse dentatis; et petalo inferiore subrotundo. Adde, quod haec nunquam extra Lapponiam visa, illa autem *V. canina* intra fines Lapponiae non inventa sit.

4. *VIOLA palustris?* variatio *sciaphila* (mihi): foliis cordatis, acutis, tenuissimis, hirtellis; calycis laciniis acutis.

Hab. ad latera montium Angermanniae. In paraeiis Ramsele et Sollefteå legi 1824.

An varietas haec habeatur *Violae palustris*, id aliis judicandum relinquo. Certe multum differt ab illa 1:o radice, quae non repens est, sed oblique descendens atque filiformis, foliorum et pedunculorum magnam copiam praebens. *Violae* autem *palustris* radix omnirepens est, unum alterumve folium et pedunculum e singulo puncto emittens. 2:o forma foliorum, quae penes [sid 165]

hanc cordata et acuta, sed in illa reniformis est. 3:o folia et pedunculi hujus, immo et calyses evidenter hirti; illius semper glaberrimi apparent 4:o calyces hujus lanceolati acuti, alterius autem obtusi. Differt etiam loco natali; nam haec humo nascitur pinguefacto, et lateribus, montium occultis, plerumque juxta radices *Abietis* et *Betulae albae*, ibique viget laete viridis, foliis omnino pellucidis, et pedunculis adeo laxis, ut ad terram prostrati jacerent, et inter muscos delitescerent. Sed *Viola palustris* in pratis occurrit irrigatis, foliis compactis, rugosis; pedunculisque satis firmis. Flores autem hujus numquam animadvertere licuit, nam media jam aestate mihi obtigit fructificans.

5. *TAMARIX germanica*: frutex virgeus foliis pinnatis annuis; spica floribunda et terminalis, floribus monadelphis decandris stipulis pedicellis longioribus.

Hab. ad ripas fluminum glareosas, aquâ vere inundatas rarius. Ad ripas fluminis Ångerman-elfven juxta Sollefteå legi 1824.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Frutex est bi- 1. quinquepedalis raro orgyalis, virgis simplicibus; cortice rufescente ochraceo. Folia alterna tempore vernali e gemmis prorumpunt oblongis, ramulorum ad instar, filiformia, interrupte pinnata, autumnum versus decidua; foliolis alternis, crassiusculis, subulato ellipticis, glaucescentibus. Spica florifera terminalis flosculis numerosis ornata, quorum singuli pedicellati magnitudine pisi circa medium mensis Julii explicantur. Calyx pentaphyllus, foliolis lanceolatis viridibus. Petala corollae quinque, usque ad basin separata, calycibus alterna et adaequata rubore vividissimo incarnato tincta. Antherae decem, filamentis ad dimidiam partem mem-

[sid 166]

branâ rubente pellucidâ conjunctis. Germen primum subulatum, stigmate turgido virente notatum; post florescentiam, mox, capsulam progignit obtuse triquetram atque trivalvem; qua dehiscente, Semina minuta, ad instar Salicum, pappo setaceo instructa a ventis disseminantur per auras.

6. *STELLARIA uliginosa*, var, *paludosa*: caule erecto; foliis cordato-ovatis; inflorescentia subpaniculata terminali; petalis calyce subnervi longioribus.

Hab. in paludibus irrigatis super strata muscorum putrefacta rarius. Legi juxta vicum Glommersträsk, Lapponiae pitensis anno, 1824.

Ex vulgari illa uliginosa haec differt: caule erecto; foliis subcordatis acutis; inflorescentiâ paniculatâ, et in primis petalis calycem dimidio superantibus, Quomodo haecce forma cum varietate illa *alpestri* dicta jungatur, id aliorum erit judicium.

7. *Draba nemorosa*: floribus luteis; siliculis gibbis, stellato-pubescentibus.

Hab, cum *Draba verna* commixta locis arenosis et petrosis rarius: ad Templum paroeciae Säbrå a me lecta in Angermannia anno 1824.

Quoniam quidam Auctorum de indole hujus haud bene certiores facti, cum *D. murali* per-peram jungere tentarunt, heic non pigebit paulo

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

accuratius describere eam. Radix annua filiformis, oblique descendens. Folia radicalia oblongo-spathulata, remote serrata, sed basin versus attenuata, incana et stellato-pubescentia. Folia caulina prioribus aequalia, amplectentia, circiter terna, partem caulis inferiorem circumdantia, quamquam interdum foliis careat

[sid 167]

caulis. Calyx concavo-ovatus, superne pilis raris ornatus. Petala emarginata calycem tertia parte superantia. Siliculae petiolis breviores. Herba inter digitalem et pollicarem altitudinem varians.

8. *Arabis petraea*: foliis radicalibus oblongis; sinuato-dentatis, basin versus longe attenuatis; caulinis lineari-lanceolatis crassiusculis; caule procumbente.

Hab. ad littora maris glareosa et aestu quotidiano vicissim inundata rarius; in insula Hernön prope oppidum Hernösand pluries lecta.

Radix simplex, descendens, subter arenam glareosam longitudine circiter spithamea latitans; ex qua folia proveniunt numerosa caespitem repandam formantia. Caulis filiformis, glaucescens, paulisper ramosus, foliolis circiter ternis e singulo puncto egredientibus. Calyx subtensus, tubum corollae aequans petala autem alba obovata complanata et repanda. Stamina ad basin globulis glandulosis cincta. Siliquae compressae, valvulis nervo dorsali eminente plerumque notatis, et inferne longitudinaliter dehiscentibus, non tamen elastice revolventibus.

Ex characteribus supra indicatis jam satis patet, singularem hancce plantam generi *Arabis* subjungi debere, idque tam partium floralium indole, quam habitu cernitur formali, Nam cum *Cardamine* haec a LINNAEO est adpellata, auctoritati ejus fortasse non nihil detrectari videbitur, si mutatis mutandis revocetur illi, quo naturam recentiores illam adaptasse crediderunt. Quod autem nollem cuiquam fore ignominiae. Nam quis unquam mortalium praeter LINNAEUM cuncta amplexus est?

[sid 168]

Quid? quod erat mortalis; quod quaedam natura interdum occultans, quae non promeret atque deprehenderet ipse, posteris reliquerat scrutanda: idcirco ipsorum, quibus clandestina placet sua atque arcana aperire natura, nonne maxime interest inquirere eadem? Si quidem et tempora, et facultates et casus, quos pridem noverant nulli, non modo svadent, sed etiam magnopere hortantur, ut id potissimum agatur, modo fiat consentaneum naturae. Quae naturae concinnitas; quae harmonia rerum, quantopere illos, qui vestigia premunt LINNAEI, colere docent amicitiam; docent venalia non habere invidiae et vindictis, quod aequum sit atque decorum; docent explorare naturam, et quidquid in illa utile sit atque jucundum, hoc delectari, quidque iniquum atque amarum, hoc libenter pati. Detrahere vero alteri, aemulari, invidere famam, sententias, studia merita; adeoque quod jucundum sit in vita exacerbare turpitudine: hoc palam confitemur vehementissime abhorrere naturam.

9 *HIERACIUM dubium*: caule simplici; foliis radicalibus lanceolatis pilosis et stellato-pubescentibus; foliolis caulinis paucis ad inferiorem caulis partem approximatis.

α. *dubium*: foliis lineari-lanceolatis, integris; caule paniculato una cum foliis hispido.

β. *strigosum*: foliis radicalibus ovato-oblongis, strigoso-hispidis; caule paniculato, folia bina ternave gerente.

γ. *denticulatum*: foliis oblongo-lanceolatis denticulatis, margine tantum pilosis; caule cymoso hispido.

δ. *minimum*: foliis stellato pubescentibus non pilosis; caule paucifloro.

[sid 169]

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Hab. α in pratis; β etiam juxta agros pinguefactos frequenter; γ in rupibus et δ in sylvis rarius.

Planta vulgaris α in pratis graminosis ubique occurrit caule interdum bipedali et floribus umbellatis. Varietas β pilis densis albo-flavescentibus insignis apparet e longinque, et flores ejus usque ad septemdecim ex uno egrediuntur puncto. Varietas γ foliis ferme glabris dentatis floribus non umbellatis sed cymosis a ceteris facile dignoscitur. δ , minima hujusce speciei forma semipedalis est, et folia ejus non pilosa sed tantum stellato-pubescentia evadunt; floribus gaudet admodum paucis circiter ternis.

10. *HIERACIUM sylvaticum*: caule erecto folioso; foliis lanceolatis dentatis; calycibus lanceo-latis glabris, pappo brevioribus,

α . *sylvaticum*: ramosum; foliis lanceolatis, acuminatis sessilibus, acute et remote dentatis, una cum caule pilosis.

Hieracium sylvaticum Wahlenb. Fl. Lapp.

β . *rigidum*: ramosum; foliis inferioribus oblongo-lanceolatis obtusis: superioribus cordato-ovatis, acutis, denticulatis, scabris, subamplectentibus.

Hieracium sabaudum. Linn. flor. Svecica.

Hieracium rigidum, Hartm. flor. Scand.

γ . *longifolium*: ramosum; foliis elongatis, utrinque attenuatis, acuminatis, pinnato-dentatis. *Hieracium murorum* B. *longifolium* Fries.

δ . rupestre (mihi): caule simplici paucifloro; foliis lanceolatis, utrinque acuminatis et apiculatis, denticulatis, pilosisque et mollibus.

Hab. α collibus graminosis apricis; β in pratis humilioribus; γ in sylvis et δ in rupibus suboccultis raro.

[sid 170]

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Uti Hieracia aliaque semiflosculorum genera per omnem Sveciam vigent vulgatissima: ita distinctu sunt difficillima, partim propter abundantiam individuorum, partim ob affinitatem specierum, Hinc varietates nuper allegatae, quae diversas adipiscuntur formas, pro diversa soli locique natura, si quispiam vellet tamquam species recensere distinctas; hinc vereor, ne tot species quot loci natales, forent enumerandae, Quamquam igitur species ista, characteribus qualitercumque limitata, non potest non nomen vindicare suum; tamen observare oportet, quod confinia nonnunquam tangat vicina hinc Hieracii umbellati, illinc autem H. murorum, ut naturam saepenumero existimares, plane suimet oblitam, principia vitae, quae semel adepta in sempiternum esset secuta, fallere. Quamvis igitur nomen hocce *sylvaticum* non optime quadrat huic speciei, quoniam non semper crescit in sylvis: tamen retinendum puto. Non enim nomen illud *ramosum* melius, quum saepe simplex evadat; nec *rigidum* optimum, est enim interdum molle ut varietas δ ; *longifolium* autem haud idoneum, fit enim saepe brevifolium; et nomen illud *sabaudum* plantae est alienae, quamquam Hieracium a LINNAEO in fl. Svecica sabaudum dictum ad praesens, hoc, quod nunc describere conati sumus, procul dubio est referendum. Sic quidem varietas α forma habeatur media, ex qua reliquae divergunt utrimque; scilicet β ad H. umbellatum, γ autem et δ ad H. murorum adeo appropinquant, ut in medio semper sit dubium, utrum ad hunc, aut ad illum referatur. Tamen H. sylvaticum ab omnibus varietatibus H. murorum sequentibus notis characteristicis arbitror posse secerni: 1:o caule folioso,

[sid 171]

foliisque omnibus lanceolatis ferme aequalibus; nam quodlibet murorum foliis cingitur radicalibus pluribus, iisque ovatis et petiolatis, caulinis vero paucis. 2:o Caule plerumque ramoso; caulis enim H. murorum magis paniculatus quam ramosus apparet. 3:o Calycibus latioribus et brevioribus saepe glabris; cum calyces H. murorum sint angustissimi et glanduloso-pilosi, quod etiam de pedunculis valet. Ceterum quod ad magnitudinem

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

admodum variat utrumque. Potest enim H. sylvaticum praesertim β inter semipedalem et bipedalem magnitudinem ludere.

H. umbellatum differt ab hoc: foliis linearibus integris; calycibus inferioribus reflexis.

11. HIERACIUM *murorum*: foliis radicalibus ovatis, petiolatis, dentatis; caulinis subsessilibus minoribus; calycibus setaceis pappum aequantibus, una cum pedunculis albo-tomentosis et glanduloso-pilosis.

Hieracium vulgatum Fries.

α *vulgare*: foliis radicalibus pinnato-dentatis caulinis minoribus subternis; caule superne ramoso piloso.

β . *collinum*. foliis denticulatis; caulino subsessili solitario; caule simplici paucifloro.

Ha. α in pratis et sylvis per universam Sveciam vulgatissime; β ad ripas et colles rarius.

Varietas α quae Hieracium vulgatum audit merito, altitudinem attingit bi-l. tripedalem, et dignoscitur facile caule superne ramoso multifloro; foliis pilosis, ovatis, longe petiolatis utrimque acutis profunde dentatis; varietas autem β , quae minor evadit, scilicet pedalis et interdum spithamea folio ornatur unico in medio caulis; interdum etiam nudus apparet. Ceterum folia habet

[sid 172]

denticulata et flores binos ternosve. Ad hanc speciem etiam pertinet H. maculatum, quod foliis gaudet caulinis pluribus et maculatis.

Descriptionem hujus ab comparationem sequentis adferre necessarium duxi.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

12. *HIERACIUM pellucidum*: caule erecto, fistuloso, paniculato; foliis radicalibus longe petiolatis, cordato-ovatis, denticulatis, obtusis; caulino unico, petiolato, cordato, ad basin dentato.

Hieracium diaphanum? Fries.

?*β. combinans*: foliis caulinis pluribus subsessilibus.

Hab. in sylvis umbrosis raro. Ego tantummodo in monte fertilissimo Tåsjöberget Anger-manniae legi Anno. 1824.

An etiam hac varietas foret *H. murorum*, diu dubitavi, et adhuc incertus maneo, quibus demum firmis ab illo distinguatur characteribus. Tamen praecipuum hujus opinor esse discrimen, quod folia sint valde tenuia, omnino punctatopellucida, et caulis subinde fistulosus; nam omne *H. murorum* folia habet crassiora et caulem solidum. Folium vero caulinum solitarium, omnino petiolatum, cordatum et juxta basin dentibus aliquot grandioribus instructum, haud minoris momenti esse puto. Ceterum panicula hujus cernitur pauciflora pedunculis divaricatis et quasi arcuatis; calycibus glanduloso-pilosis. Valde memorabile omnino videtur et a quibusdam varietatibus *H. murorum* minoribus maxime diversum. Sin autem sylvae, quas amat umbrosae, tam molle fecerunt, quasi robustius idem in collibus redderetur apricis, adeoque in *H. vulgatum* fortasse transiret; de hoc utatur quisque suo judicio.

[sid 173]

Interea, quoniam ista, quorum nuper mentionem fecimus, *Hieracia*, non modo speciebus abundant, sed etiam varietatibus maxime luxuriant: haud supervacaneum rati sumus, characteribus qualitercunque limitata paulo prolixius describere, ut aliis deinde in illisdem examinandis versantibus pateat, quatenus species sint distinctae, quatenus varietates habendae; ex quibus intelligant, quod et ipsi comperti sumus, naturam saepenummero, circumstantiis locorum, regionum, solique demum ac loci differentiis perturbatam, divaricari solere, non essentia, sed forma.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

13. *Gnaphalium uliginosum* β . *simplex*. Hab. in agris argillosis exsiccatis rarius. Caulis et simplex et inter pollicarem et digitalem altitudinem varians. Flores ad superiorem caulis partem approximati, axillis foliorum insident sessiles, aequae ac folia, quae lanceolata sunt, albo-tomentosi. Praeter notas jam significatas nullam potui aliam indagare differentiam. Gnaphalio fusco aequalis apparet, tantummodo albedine insigni et simplicitate aliquantum recedens, nec ad *G. illud pilulare* referri queat; nam semina admodum glabra apparent.

14. *Salix amygdalina*: triandra; amentis serotinis foliaceis; germinibus pedicellatis glabris; foliis ovato-lanceolatis, acuminatis, serratis, glabris, subtus glaucis, stipulis foliorum semicordatis serratisque.

Hab. ad ripas fluminum rarius. Mihi pluribus locis occurrit juxta flumen Ångerman-elfven anno 1824.

Arbor est procera pulcherrimaque inter perfectiores hujusce sectionis Salices. Cortex deciduus est, quod raro apud Salices observatur.

[sid 174]

Folia semper glabra, superne obscure viridia, inferne glauca, basi ovata, ceterum acuminata, arcte et inaequaliter serrata stipulisque ad petiolos ornata. Figura folii in LINNAEI Flora Lapponica huic quidem similis est, sed quum de glaucescentia paginae inferioris nihil ait, et addit, "quod stipulis careat", tum valde dubito an folia heic consideravit varietatis cujusdam *S. pentandrae* quae valde acuminata interdum fiunt, praeterea se numquam hanc fructificantem examinasse confessus est. *Salix* autem *amygdalina* a cl. SMITH in Fl. ejus Britannica luculenter descripta nostrae convenit melius, quamquam fruticem ait esse tantummodo orgyalem, quum nostra arbor sit procera. Sed hanc differentiam flocci facimus, quippe quibus notum est, *Salicem pentandram* in Svecia australi fruticem esse orgyalem, quae tamen in Lapponia altitudinem 30 pedum attingit; et *Salicis phylicifoliae* eadem est ratio.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

15. *Epipogium aphyllum*. Hab. sylvis abietinis suboccultis rarissime.

Unicum tantum specimen reperi in paraecia Bjerträ Angermanniae 1824.

Radix, quem ad modum Cymbidium habet corallorhizon, flexuosa et carnosula alba ex qua surgit caulis circiter spithameus, inferne vaginis truncatis, inflatis, succinctus superne floribus paucis (in meo specimine tantum unico) ornatus. Flos subversus petalis quinque linearibus deorsum spectantibus, labium superiorem fornicatum margine crenatum, purpurascens aequantibus. Mirum omnino, cur plantae orchidearum ex ordine tam sparsae ac raras occurrant. Quis unicum hocce specimen huc usque transtulit ex Smolandia, ubi quaedam specimina aliquando a Cl. Fries inventa sint?

[sid 175]

16 *BOTRYCHIUM virginicum* folio in medio stipitis solitario bipinnato; foliolis lanceolatis pinnatifidis; laciniis serrato-incisis, cuneiformibus. Willd. Spec. pl.T.V. p. 64.

Hab. humo pinguido ad latera montium rarissime. Quinque tantum specimina ad radicem montis Tåsjöberget, circa medium mensis julii, exopinato reperire licuit, 1824.

Radix est fibrosa, fibris numerosis nigrorufescentibus. Stipes circiter semipedalis, folio in medio fulcratus rhombo simili. Spica fructifera terminalis, racemosa, secunda; racemis inaequaliter pinnatis, capsulisque glomeratis sessilibus, quae mox maturae in valvulas dehiscunt bipartitas. Capsulae apud formosum hunc filicem plures, minores ac magis glomeratae, quam in Botrychio rutaceo, quod etiam una cum B. Lunaria ad latera collium Angermanniae paucis admodum locis sese praebet. Inter B. rutaceum et B. virginicum medium quoddam semel animadverti in Paroecia Anundsjö Angermanniae, cujus folium ad spicam erat approximatum, et simpliciter pinnatum, laciniis latioribus cuneiformibus, sed quoniam unicum tantummodo specimen legi, nihil certi de ipso afferre

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

queam. Ceterum observare licet, quod omnia Botrychia inventu sint difficillima; nam locorum naturam poscunt admodum singularem, si vegetare potucrunt. Sic B. rutaceum ad latera colium graminosa, praesertim, ubi Lycopodium selaginoides luxuriat, passim occurrit in Angermannia; sed non nisi specimina tria aut quatuor singula vice invenire licet. Ergo si formosam cupis capessere Floram, non insolenter incedes, sed mo-

[sid 176]

deste genua flectens pia veneraberis mente non illam sed auctorem ejus.

§. 2.

Anmärkingar uti Växtgeographien.

Sydliga växter, hvilkas nordliga gräns tyckes sluta sig vid Tuna i Medelpad. Jag har endast velat anteckna sådane, om hvilka det icke, förut än bekant, att de finnes så långt norrut. Framtida observationer skola utan tvifvel upptäcka flera än de här angifna; ty vegetationen var redan i det mesta förstörd vid min resa genom Medelpad. — Humla växte vild på flera ställen i granskogarne både hannar och honor, och gaf temmeligen mogna frukter. Att den äfven skall hafva funnits inom Ångermanland, det har jag hört, men jag kunde åtminstone på denna resan aldrig komma öfver den der. Campanula. Trachelium. Malva rotundifolia.

Uti Medelpad vid Sundsvall eller vid pass $\frac{3}{4}$ mil från hafvet finnes ett blomsterrikt berg, vid namn Seljeberget, hvars gynnande local framlockar många sydliga växtformer. Der finnes Lind, 2:ne temligen tjocka träd, som buro mogna frukter. Kanske kan den finnas ännu längre norrut om man hade undersökt alla bergsbranter som finnas i Ångermanland. Dessutom funnos der Viola hirta. Herniaria glabra. Chelidonium majus. Polemonium coeruleum, troligen kommen från Jemtland, der den finnes på flera ställen. Verbascum nigrum. Trifolium agrarium. Clinopodium vulgare. Spergula nodosa. Thymus acinos. Lychnis flos cuculi.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Herr Past. SELAHN har äfven benäget meddelat följande uppsats på sydligare växter, hvilka äro

[sid 177]

äro tagne inom Medelpad och vid Seljeberget; jag har dock icke haft tillfälle att se exemplaren af de växter, som här nämnas, hvarföre de lemnas till framtida bekräftelse. Växter tagne af Herr SELAHN äro följande: Spiraea filipendula. Ornithogalum —. Anthemis tinctoria. Convolvulus sepium. Anthirrhinum Linaria. Ophrys ovata, som annars finnes temligen allmän i Jemtland. Rumex acutus. Utricularia vulgaris. Sonchus sibericus? på Åstrand vid Selje by och Sillångers Pastorat. Rumex crispus. Rhabbanus Rhabbanistrum. Epilobium hirsutum. Geranium pratense. Trifolium hybridum. Veronica spicata. Briza media.

Dessutom anmärkte jag vid Sundsvall: Ranunculus sceleratus. Geranium cicutarium; samt vid Sillångers prestgård: Potamogeton zosteræefolium. Ceratophyllum demersum. Elatine och Peplis. Lamium molluccellaefolium. Rosa canina med glatta blad; ty längre norrut finnes allenast den med småludna eller cinnamomæa. Vid Sundsvall syntes äfven några planterade Pilträd (*Salix fragilis*).

Omkring Hernösand och på Södra sidan af Ångermanelfven torde följande växter hafva sin nordliga gräns. Lemna minor. Veronica verna et agrestis, Beccabunga: Skogsby: SELAHN. Allium Scorodoprasum: Tälleby: SELAHN. Arabis Thaliana växer temligen allmän omkring Hernösand, i Stigsjö etc., men är sedan icke sedd förr än i Isjach-berget i Piteå Lappmark. Likväl bör man väl antaga, att der en växt börjar upphöra att växa allmänt, på en local, som är vanlig för den samma; der bör man väl egentligen räkna dess nordliga gräns. Man skall i mossat [motsatt] fall lätt blifva bedragen, om man af enskildt

[sid 178]

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

utomordentliga localers vegetation vill sluta till landets i allmänhet; man skall i thy fall äfven gå miste om de upplysningar, hvilka man egentligen vill hämta af växtgeografien, nemligen climatets förhållande till hvarje landskaps både kvantitativa och kvalitativa vegetation, samt orternas odlings förmåga i allmänhet. Om någon variation af *A. Thaliana* finnes vid Umeå, så torde hon äfven der icke vara på sitt rätta ställe lika litet som vid Isjach i Arjeplog flera grader längre norrut och 20 mil från Hafvet. Men att en gynnande local, sådan som Isjachs m. fl. framlockar denna och många andra sydliga växtformer, der man icke skulle förmoda sådant, det har erfarenheten besannat; och detta bevisar blott, att de omständigheter, hvilka dessa växters inre organisation behöfver till sitt lifs verksamhet och fortplantning, finnas verkligen förenade vid en sådan local. Men hvilken ifrån början planterat deras frön på en så aflägsen ort från deras egentliga växtställen, det blir i sanning svårt att förklara. Dock har Naturens Herre många utvägar, hvars spår det svaga människosnillets ringa forskningsförmåga icke gitter följa. *Draba verna* tyckes afven upphöra vid Hernösand. *Myosurus minimus*. *Primula veris*. *Juncus uliginosis*: Säbrå.

På Döraberget i Ytterlänes Socken vid pass 6 mil från hafvet funnos *Lathyrus sylvestris*, *Asplenium Trichomanes* och septentrionale. De 2:ne sistnämde torde väl kunna finnas längre norrut. *Turritis glabra*, hvilken äfven lika oväntadt, som *Arabis Thaliana*, finnes i Arjeplog, syntes här i mängd. Således torde äfven dess egentliga gräns emot norden böra räknas vid denna bredd. *Carex muricata*.

[sid 179]

Vid Nylands Lastage-plats i Ytterlänes syntes följande sydländta växter, hvilka förmodligen der torde hafva sin nordliga gräns: *Sparganium ramosum*. *Polygonum hydropiper*, *Hyoscyamus niger*, som är funnen i Bjerträ Socken.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Uti Bjerträ socken på norra sidan af Ångerman-Elfven tyckas följande sydländta växter hafva sin nordliga gräns: *Geranium Robertianum*. *Convallaria polygonatum*. *Campanula persicifolia*. *Anemone hepatica*. *Orobus vernus et tuberosus*. *Vicia sylvatica et sepium*. *Molinia aquatica* något oförmodadt; likväl fanns hon der i mängd. *Lemna polyrhiza* vid Kungsgården. *Scrophularia nodosa*, vid Lungvik. De öfrige äro tagne på ett berg norr om Kyrkan. *Scleranthus annuus* vid Lungvik by.

Uti Nora Socken vid hafvet på norra sidan af Ångerman-Elfven syntes följande sydliga växter hafva sin nordliga gräns: *Alnus glutinosa* allmän vid hafsstranden ; den fanns äfven i Bjerträ och Ytterlänes ; således 6 mil från Hafvet vid 63°, graden. I Medelpad omkring Tuna syntes den redan täfla med *Alnus incana*, hvilken till slut började upphöra i medium af Helsingland. Vidare fanns Hassel med mogna nötter uti Nora. Den har fordom varit sedd i Multra Socken, som ligger vid pass 8 mil från Hafvet och ett godt stycke inom 63 graden. Lönn, temligen stora och vackra träd samt med mognade frukter, fanns i en granskog vid Bölestaby. Den finnes äfven vid Skur-berget. Olvon (*Viburnum*) på flera ställen äfven i Bjerträ oeh Ytterlänes 6 mil från hafvet. *Arundo sylvatica* endast vid hafvet. *Sedum Telephium*. *Thymus*. *Silene nutans*. *Polygonum dumetorum*. *Geranicum bohemicum*. *Stachys sylvatica*. *Lythrum*

[sid 180]

Salicaria. *Tillaea aquatica*. *Potamogeton pectinatum*. *Chara hispida*. *Atriplex patula* vid Nora prestgård. *Lapsana communis* äfven i Bjerträ.

Uti Sollefteå Pastorat, beläget 10 mil från hafvet tyckas följande växter hafva sin nordliga gräns: *Plantago media*. *Lychnis viscaria*. *Impatiens noli tangere*. *Scabiosa arvensis*. *Cuscuta europaea*. *Sonchus oleraceus*. *Lamium purpureum et amplexicaule*. *Selinum palustre*. *Verbascum Thapsus*. *Arenaria serpyllifolia*. *Glechoma hederacea*. *Chrysosplenium alternifolium*. *Lychnis dioica* β. *arvensis*. *Dianthus deltoides* β. *glaucus*.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Dactylis glomerata vid Botheå. Galium verum vid Botheå. Vid Ramsele kyrka syntes Ribes alpinum, och Lotus corniculata.

Till Tåsjöberget framtränga följande sydliga växter: Lonicera Xylosteum. Anemone nemorosa denna fanns i Jemtland nära Skogsbrynet, vid-stugan. Convallaria verticillata. Viola mirabilis. Polygonum Persicaria Linn. Svec. nec Willd. Sydliga växter hvilka gå norr om den bekanta Skut-eller Skur-skogen, men likväl sluta sig inom Ångermanland synas vara följande. Jag har genom utsättandet af 2:ne särskildta växtställen med det sednare velat utmärka växtens afstånd från hafvet: Senecio vulgaris, Själevad, Sollefteå. Arctium Bardana, Arnaes; Sollefteå. Pteris aquilina, vid Arnaes. Denna fanns äfven i Wilhelmina, uti Åsele Lappmark. Lapsana communis, Arnaes. Heracleum Sphondylium, Önska Gästgifvaregård; Helgom. Ervum hirsutum, Önska; Orrnäs i Fjellsjö. Arenaria trinervia, Anundsjö; Ramsele. Lithospermum arvense, Anundsjö. Agrostemma Githago, Anundsjö; Edsele. Lobelia Dortmanna, Anundsjö. Scirpus acicularis, Anundsjö. Limose

[sid 181]

tica Anundsjö Filago montana, Anundsjö; Ramsele. Pimpinella Saxifraga, Ava Gästgifvaregård i Nordmaling; Tåsjö. Lathyrus pratensis Ava; Sihl i Fjellsjö. Gentiana campestris, Ava. Hypericum quadrangulare, Önska.

Uti Lesjö by och Nordmalings Pastorat syntes Serratula arvensis och Sonchus arvensis, 2:ne skadliga ogräs, som intaga de Ångermanlandska Leråkrarne. De gå från Hafssidan ända till Fjellsjö, men äro dock der så sällsynte, att de icke göra någon synnerlig skada förrän ner om Ramsele, och sedan uti hela det nedra Ångermanland. Ett enda stånd af Serratula arvensis såg jag uti Wilhelmina i Åsele Lappmark, men det var förmodligen ditkommet med säden, och torde icke trifvas längre der. Vid Djupsjö Sågverk uti Nordmaling fanns Scirpus sylvaticus; Sollefteå.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Vid trakten omkring Umeå tyckas följande sydliga växter hafva sin nordliga gräns. Jag vill äfven här utmärka deras motsvarande afstånd från Hafvet: *Potentilla norvegica*; Tåsjo. *Myagrum sativum*, Umeå Landskyrka; Tåsjön. *Sinapis arvensis*, Umeå, Tåsjön. *Thalietrum simplex*, Umeå. *Gentiana amarella*, Umeå; Åsele. *Veronica chamedrys*, Umeå; Ramsele. *Festuca fluitans*, Umeå. *Alsine rubra*, Umeå. *Fumaria officinalis*; Umeå; Åsele. *Lycopsis arvensis*, Umeå. *Viola canina* torde äfven finnas omkring Umeå, ehuru jag icke träffat den der. I Ångermanland är hon allmän ända till Ramsele. *Viola tricolor* fanns i Tåsjo, samt *variatio bicolor* i Åsele. Äfven dessa torde finnas i Vesterbotten. Vid Skellefteå torde följande sydliga växter upphöra: *Dianthus deltoides*, Skellefteå; Ram-

[sid 182]

sele. *Potentilla anserina*, Skellefteå, Erkrik, Edsele. *Potentilla argentea*, Skellefteå; Edsele. Att *P. argentea* finnes i Berget Isjach, torde vara lika underligt, som att *A. Thaliana* finnes der. Hon är för öfrigt icke sedd inom Lappmarken; *Carex pallescens*, Skellefteå. *Hieracium pilosella*, Skellefteå; Tåsjön. *Carduus lanceolatus*, Skellefteå; Tåsjön. *Polygonum Persicaria* Linn. β . *incanum* Skellefteå. Några stånd af den större *P. Persicaria* äro äfven tagne i Arjeplog, men som den är ditförd med säden; så torde den föga trifvas der. I Ångermanland allmän till Tåsjön, *Sagittaria sagittifolia*, Skellefteå. *Lathyrus palustris*, Skellefteå. *Agrostis spica venti*, Skellefteå. *Festuca elatior*, Skellefteå; Erkrik. Följande växter finnas, utom de redan uppräknade, uti Vesterbotten, hvilka icke hinna inom Lappmarken, eller på andra sidan om Sjögränsen. *Myrica gale* finnes temligen allmän i hela Vesterbotten, men synes icke trifvas öfver 5 eller 6 mil från Hafvet. I Ångermanland fanns den till Bjerträ; och i Medelpad till Tuna, vid pass 5 mil från hafvet. Haftorn (*Hippophaë Rhamnoides*) finnes på flera ställen i den Vesterbottniska Skärgården. *Glaux maritima*, Råneå, *Calla palustris* går icke öfver Sjögränsen. *Centaurea cyanus*, Skellefteå. *Salix fusca* finnes i Vesterbotten här och der temligen allmän, men inom Ångermanland eller söder om Nordmaling har jag icke sett den; ty der

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

finnas hvarken sådane kärr eller sandhedar, hvilka äro denna växts egentliga jordmohn. *Carex glareosa* och *Aira bottnica* höra egentligen till de Bottniska skärgårdarne. *Typha* förmodligen *angustifolia*, skall vara sedd i Vesterhotten. *Bidens tripartita*, Råneå. Sydliga växter hvilka finnas

[sid 183]

inom den södra Lappmarken samt äfven i den norra nedom sjögränsen. Dessa äro: *Phalaris arundinacea*, Vålgsjön (Wilhelmina), Storbacken. Dit tyckes hon vara kommen från Finska sidan, *Mentha arvensis*, Vålgsjön; kanske torde det vara den samma, som är funnen i Lycksele, *Pteris aquilina* Vålgsjön. *Circaea alpina*, Vålgsjön. Denna är äfven funnen i Quickjock, men är för öfrigt ganska rar inom den Svenska Lappmarken. *Polygonum amphibium* går vid pass 2 mil öfver Åsele Kyrka.

Potamogeton rufescens, Gafsele i Åsele Lappm; smärre afarter, som höra hit, finnas i Arjeplog. *Juncus bufonius*, Glommersträsk i Arfvidsjaur och Piteå Lappmark. *Carex teretiuscula*, Glommersträsk. *Gnaphalium uliginosum* Glommersträsk, *Myosotis Arvensis*, Glommersträsk; Åsele. *Galium aparine*, Glommersträsk; till Enontekis torde den vara kommen från Finska sidan. *Artemisia vulgaris*, Skellefteå 6 mil från Hafvet; Åsele, Lycksele. *Convallaria majalis* i Åsele ända till Vålgsjön allmän; i Lycksele, samt i Arfvidsjaur på snöfjellet nära Skogsbrynet. I Vesterbotten är hon dock sällsynt.— Ibland växter hvilka väl finnas inom Lappmarken, men dock äro i aftagande, kan man anse *Rhamnus frangula* hvilken fanns i Arfvidsjaur 1823. LINNÉ skall hafva funnit den i Storbacken inom Luleå Lappmark. *Salix cinerea*, äfven vid Arfvidsjaur, utom i Vålgsjö.

Växter, hvilka kunna vara förde till Lappmarken med säden, men hvilka dock icke trifvas der, utan gå ut efter en tid, äro: *Bromus arvensis*, Arjeplog; *Agrostis spica venti*, Arjeplog. *Polygonum Persicaria* Linn. Arjeplog. *Delphinium consolida*, Arjeplog; så torde det äfven

[sid 184]

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

förhålla sig med *Bromus secalinus* och flera växter, hvilka icke återfinnas der sedan LINNÉs tid. Ty den tiden voro förmodligen få nybyggare så för sig komne i Åkerbruket, att de icke hvarje år behöfde requirera nytt sädeskorn från främmande orter, genom hvilket många slags främmande ogräs kommo till Lappmarken. Således kunde verkligen en hel hop sådana hafva funnits i nybyggarens Åkrar den tiden, då LINNÉ reste, fastän de nu försvunnit, emedan de, icke kunde naturalisera sig med klimatet. Att äfven de flesta ogräs i våra åkrar tillkommit med säden från främmande orter, derom är ingen tvifvel. Emedlertid måste man nog erkänna dem såsom inhemska, sedan de inrotat sig såväl, att de icke allenast trifvas, utan äfven med möda stå att utrota.

Följande växter torde egentligen icke tillhöra Lappmarken, ehuru de finnas der på någon gynnande local. Till exempel i berget Isjach uti Piteå Lappmark: *Arabis Thaliana*, *Myosotis stricta*, *Potentilla argentea*. *Hieracium dubium*. *Carex digitata*, var. *ornithopoda*. *Turritis glabra* uti Asiatsch-berget i samma Lappmark. *Juncus balticus* på Lastachtjavelk uti Luleå Lappmark, samt vid Arjeplog i Piteå Lappmark. Hit får man äfven räkna *Elymus arenarius*, som växer i Sorlsele af Umeå Lappm.

Uti dessa och dylika bergsbranter som Asiatsch, Isjach, Nammatsch m. fl. finnas äfven Smultron, men annars trifvas de icke väl i Lappmarken. Uti Tåsjöberget i Ångermanlands nordvestra hörn börja de blifva mera allmänna, samt i Solberget inom Åsele. Äfven uti Skellefteå finnas de i temmelig mängd; men längre

[sid 185]

norrut kan man icke finna dem i den mängd, att de göra någon nytta i hushållningen.

Chrysanthemum Leucanthemum finnes allmänt i de södra Lappmarkerne; efter Hafskusten har jag sett den i Skellefteå.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Utom de i förra § beskrefne sällsyntare växter, som finnas inom Ångermanland, kan man äfven räkna: *Galium svaveolens* i Sollefteå. *Poa sudetica*, Tåsjöberget. *Botrychium rutaceum*, Anundsjö; Angstad i Ytterlänes, Döra berget o. fl. ställen. *Salix amygdalina* fanns äfven i Sillånger i Medelpad. *Botrychium virginicum* togs på en backe litet öster om Tåsjö kyrka, vid en liten bäck, som möter, på andra sidan om dubbelhagen.

§. 3.

Till jemförelse med de sydliga Växternas aftagande mot Norden får jag äfven bifoga några anmärkningar om Nordliga växtformers aftagande mot Söder.

Fjellväxter, hvilka gå i det skogiga Lappland samt Västerbotten och Ångermanland: *Arundo lapponica*, Luleå; Anundsjö och Ytterlänes, Ramsele etc.; denna växer såsom en hälsosam foderväxt på alla så kallade Svedjor eller brända ställen. *Aspidium montanum*; utom i Nammatsch i Luleå Lappmark finnes den i Vålgsjö mellan byarna Skansholm och Långsele, samt på Tåsjöberget i Ångermanland: Hofverberget i Jemtland o. s. v. Men finnes endast i skuggrika Granskogar.

Betula nana, finnes tämligen allmän inom Ångermanland och Medelpad samt äfven ett stycke inom Helsingland.

Carex alpina, i Skellefteå och Hornträsk vid pass 5 mil från Hafvet; Tåsjöberget.

[sid 186]

Carex rotundata fanns ymnigt på en myra mellan Skansholm och Långsele uti Åsele Lappmark och Vålgsjöns Pastorat.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Epilobium alpinum β . *fontanum* finnes ända ner till Bjerträ i Ångermanland.

Gentiana nivalis, Anundsjö, Ramsele.

Hieracium alpinum, går ända till Kasker i Piteå Lappmark 10 mil från Fjellen.

Hypnum moniliforme fruktbärande på Tåsjöberget.

Lychnis alpina, vid hafsstranden i Nora.

Phleum alpinum, Umeå, Sollefteå.

Ranunculus lapponicus, Piteå, Sollefteå.

Salix lanata, Kasker i Piteå Lappmark.

Salix hastata, Storbacken i Luleå Lappmark.

— *glauca*, allmän i hela Vesterbotten, ända till Skellefteå, samt i Ångermanland till Sollefteå, i Jemtland omkring Storsjön.

Salix limosa är väl allmän i Ångermanland, men börjar dock blifva sällsynt åt Hafskanten. *Salix myrtilloides*, temligen allmän i hela Vesterbotten, ända till Umeå, i Ångermanland fanns den på Tåsjöberget.

Salix majalis, allmän i Vesterbotten och Ångermanland, sådan den plägar förekomma.

Salix versifolia, Piteå, Arfvidsjaur, Arjeplog.

Serratula alpina, Skellefteå; Djupsjö i Nordmaling.

Sonchus alpinus, finnes uti de flesta gräs-och skuggrika backar uti Ångermanland och Medelpad; till ex. Djupsjö i Nordmaling; Rammeldalen i Bjerträ; Sillånger i Medelpad m. fl. ställen. Den plägar ofta vara i sällskap

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

med *Aconitum septentrionale*, som äfven finnes ända till sydliga delen af Medelpad.

[sid 187]

Tofjeldia borealis, Klokträsk i Skellefteå

Tussilago frigida, Arjeplog, Tåsjön, Frösön. etc.

§. 4.

Så vida hvarje Landtman är mon om att känna, icke allenast beskaffenheten af den jord, hvilken han odlar, utan äfven de nyttiga eller skadliga växtalster, hvilka Naturen der frambringar: så torde det icke vara otjenligt att nämna de förnämsta ogräs, som belasta Norrlands Åkrar. Den sakkunnige skall redan deraf kunna döma om jordmohnernas beskaffenhet. Jag vill allenast i förhand nämna, att den rådande jordmohnen i Ångermanland och Medelpad, är *kiselblandad lerjord*, mer och mindre mullartad.

Uti Vesterbotten är leran mera sandblandad, och uti Lappmarken utgör fin sand eller mojord den rådande jordmohnen.

Med afseende härpå, vill jag först nämna de ogräs, hvilka häldst trifvas uti Ångermanland. De äro, här anförda i alphabetisk ordning: *Agrostemma Githago*, sällan. *Artemisia vulgaris*. *Asperugo procumbens* mest på svartmylla i kryddgårdar. *Avena fatua*, Landhafran är på flera ställen i Ångermanland ganska besvärlig. *Brassica campestris*, *Carduus crispus*, *Carduus palustris* finnes ofta på vattensjuka Åkrar, och tillkännagifver brist på diken. *Centaurea cyanus* et *Jacea*. *Chenopodium viride*. *Chrysanthemum Leucanthemum* et *inodorum* i mängd. *Crepis tectorum*. *Cuscuta* i Hummelgårdar. *Epilobium angustifolium*, (Allmycke) ibland de svårare att utrota. *Ervum hirsutum*. *Erysimum cheiranthoides*. *Festuca elatior*. *Fumaria officinalis*. *Galeopsis Tetrahit* et *versicolor* (Dån).

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

[sid 188]

Galium Aparine (Åkerbinda), Gnaphalium uliginosum. Heracleum Sphondylium, (Hästkommeln). Hieracium umbellatum et sylvaticum variatio rigidum i synnerhet; murorum var. vulgare, dubium et Auricula. Lamium purpureum et amplexicaule, mindre allmänna. Lapsana communis. Lathyrus pratensis. Leontodon taraxacum. Lithospermum arvense. Lychnis dioica (Flugsmälla) och Cucubalus Behen (Skackern). Myosotis arvensis. Phleum pratense. Poa annua. Polygonum convolvulus; aviculare; Persicaria Linn. Potentilla norvegica. Ranunculus repens i synnerhet och acris. Rhinanthus crista galli. Rumex acetosa et acetosella, crispatus (an varietas R. aquatici?). Senecio vulgaris. Serratula arvensis (Åkertistel), den värsta af alla. Sinapis arvensis. Sonchus oleraceus et arvensis. Den sistnämde är ganska ymnog i hela Ångermanland. Spergula arvensis. Spiraea Ulmaria. (Älggräs, Byttlockgräs, Johannis ört. Persmessgräs etc.). Stellaria media. (Fetgräs, vattugräs, Tagg etc.). Tanacetum vulgare. Thalictrum simplex et flavum. Thlaspi bursa pastoris, et arvense. (Penningmolla.). Frön af den sistnämde ge en elak smak åt bröd och bränvin; i synnerhet i bränvin får man ofta känna den elaka smaken af detta ogräs; emedan Bvänvin ofta tillredes af så kallad *Mald* eller lättkorn, hvilket tillsättes till bränning, utan vidare sällning eller frånskiljande af dessa och dylika ogräsfrön.

Triticum repens. Tussilago Farfara. Veronica Chamedrys et serpyllifolia. Vicia Cracca. Viola tricolor et bicolor. Urtica urens et dioica i kryddgårdar. Uti alla Linåkrar medföljer Myagrum sativum, hvilket på flera ställen i Ån-

[sid 189]

germanland kallas *Trollkärninglin*. Af dessa ogräs äro Åkertistlarne, Gråbo, Allmycke, Skackern de, som sätta Landtmannen i mesta bryderi; ty de äro perennerande och stora till växten.

1824 KVA: Beskrifning öfver några sällsyntare Växter från norra delarne af Sverige m.m.

Uti Vesterbotten saknar man redan många af de nu anförde. De allmännaste i Vesterbottens Åkrar äro: *Asperugo procumbens*. *Avena fatua*. *Brassica campestris*. *Carduus palustris*. *Centaurea Cyanus*. *Chenopodium viride*. *Chrysanthemum inodorum*. *Crepis tectorum*. *Epilobium angustifolium*. *Erysimum cheiranthoides*. *Galeopsis (Utrumque)*. *Galium Aparine*. *Leontodon*. *Lychnis dioica*. *Cucubalus Behen*. *Myosotis arvensis*. *Phleum pratense*. *Polygonum Convolvulus et Persicaria β. incanum*. *Ranunculus repens, acris*. *Rhinanthus*. *Rumex acetosa et acetosella; cripatus*. *Spergula arvensis*. *Stellaria media*, *Thlaspi bursa et arvense*. *Triticum repens*, *Tussilago Farfara* sällsam i Vesterbotten; ty hon älskar lerjord. *Vicia Cracca*. *Urtica urens et dioica*. Dessutom *Agrostis spica venti*. *Equisetum arvense*, ett ibland de värsta ogräs uti alla Västerbottens och Lapplands sandåkrar; ty dess rötter gå djupare än någon annan örts i dessa trakter, och kan således icke på något sätt utrotas.

Lappland har de flesta ogräs gemensamt med Vesterbotten utom *Avena fatua*. *Centaurea Cyanus*. *Chrysanthemum inodorum*. *Crepis tectorum*, *Myosotis arvensis* (endast i Södra Lappm.) *Polygonum persicar*. *Agrostis spica venti*. Äfven af dessa finnas några i Lappland, men blott som en sällsamhet.